

Strategi for bedre seksualundervisning

Indledning

Hvordan gribes emner som køn, krop, sex og seksualitet an, når lærere eller eksterne undervisere skal undervise eleverne i de københavnske folkeskoler, eller når skolerne skal organisere rammerne for undervisningen af elevernes seksuelle dannelse?

Børne- og Ungdomsudvalget har i deres strategi *Vores børn – Københavns fremtid 2022-2025* vedtaget, at trivsel skal prioriteres lige så højt som faglig udvikling, da de anses for at være hinandens forudsætninger. En faglig velgennemtænkt og inkluderende seksualundervisning er afgørende for elevernes trivsel.

Børn og unge møder i dag en overflod af information om sex, ofte præsenteret gennem ufiltrerede digitale kanaler. Det gør ikke seksualundervisning i skolen mindre relevant – tværtimod.

Ungerådet KBH indstillede til Borgerrepræsentationen i august 2021, at der fortsat er behov for at forbedre seksualundervisningen i de københavnske folkeskoler. Fra forskning, evalueringer og en række interviews med lærere, skoleledere og sundhedsplejersker ved vi, at eleverne ikke får den seksualundervisning de har krav på og at seksualundervisningen ikke er tilstrækkeligt integreret i de eksisterende fag. Derudover er det ikke klart, hvem der har ansvaret for at sikre, at seksualundervisningen er godt implementeret og koordineret. Endelig ved vi, at der er en bekymring blandt lærerne for at sige noget forkert eller potentielt krænkende.

Politikerne i Københavns Kommune besluttede på den baggrund, at der skal udvikles og afprøves en ny strategi, der revurderer og forstærker den eksisterende seksualundervisning på de københavnske folkeskoler. Dette skal ske med inddragelse af viden og erfaring fra praktikere, vidensorganisationer, faglige organisationer og forskere.

I efteråret 2023 var 50 lærere, skoleledere, sundhedsplejersker, eksterne udbydere af forløb til seksualundervisning, vidensorganisationer, politikere og unge samlet til workshops for at komme med deres løsninger på, hvordan vi sammen kan sikre, at eleverne får den seksualundervisning, de har krav på. Disse løsninger danner grundlag for de efterfølgende handlinger, som skal inspirere skolerne til at sikre en kultur, hvor elevernes seksualitet respekteres, deres spørgsmål besvares, og deres trivsel er i centrum. Derudover skal løsningerne sikre, at eleverne opnår de handlekompetencer, som er beskrevet i faghæftet for faget.

Denne strategi for bedre seksualundervisning har til formål at bane vejen for en seksualundervisning, der ikke blot opfylder kravene, men som også fremmer elevernes trivsel, respekt for diversitet og udvikling af sunde relationer til andre og dem selv.

Hvilken forandring ønskes

1. Ledelsesprioritering er afgørende for at skabe gode rammer for en seksualundervisning, der understøtter en systematisk, sammenhængende og handlingsorienteret undervisning på tværs af skolens fag.
2. Der bør på skolerne etableres en tryggere og mere åben dialog om seksualundervisning, hvor elever føler sig komfortable ved at stille spørgsmål og dele deres tanker.
3. Seksualundervisningen bør være inkluderende og stræbe efter øget anerkendelse af mangfoldighed, så alle elever kan se sig repræsenteret uanset deres baggrund eller identitet.
4. For at skabe en nærværende og vedkommende seksualundervisningen, der foregriber vigtige emner i elevernes liv, bør eleverne inddrages aktivt i indhold og udformningen af undervisningen.

En skolebaseret forandring

Børne- og Ungdomsudvalget er, ved inddragelse af feltets aktører, blevet enige om fem handlinger, der kan understøtte en skolebaseret forandring i skolernes seksualundervisning. Indsatserne indeholder en række anbefalinger og konkrete eksempler, som kan hjælpe skolerne med at sikre en struktureret, faglig og inddragende tilgang til seksualundervisning.

1: Tydelig organisering

Skolens ledelse spiller en central rolle i arbejdet med at skabe en tydelig organisering. Ledelsens opgave er at sikre en klar ansvarsfordeling og organisering i skolens planlægning. En måde at optimere ledelsens opgaveløsninger er, at seksualundervisningen sammentænkes med arbejdet med at sikre mental trivsel i tæt samarbejde med skolens lærerteam.

1a: Udvikling af undervisningsplaner

Det anbefales, at skolen udvikler en undervisningsplan for seksualundervisningen, der strækker sig over alle årgange, og som skaber en sammenhængende og målrettet tilgang til faget. Det kan blandt andet gøres ved, at skolen afdækker egen tilgang til undervisningen, og samler det relevante fagpersonale, såsom lærerteams og sundhedsplejen, til en drøftelse af skolens kompetence, planlægning, samt ansvarsfordeling indenfor seksualundervisning.

1b: Styrk samarbejde mellem skole og sundhedsplejen

En styrkelse af samarbejdet mellem sundhedsplejen og skolens ledelse, pædagoger og lærer i forhold til seksualundervisning er af afgørende betydning for at sikre den sundhedsfaglige tilgang til seksualundervisning. Skal dette lykkedes kræver det, at der i skolens organisering er skabt mulighed for samarbejdet mellem sundhedsplejepersonale og lærer planlægges ved skoleårets begyndelse for at understøtte et systematisk arbejde

med seksualundervisning. Ligeledes skal sundhedsplejen sikres adgang til løbende efteruddannelse om bl.a. køn, identitet og seksualitet, fx gennem BUF Akademi.

2: Samarbejde om at skabe et tryggere og åbent undervisningsrum

Seksualundervisning kan være et svært fag for både elever og lærere, da det ofte kan opfattes som et personligt emne, og fordi der ikke er en facitliste til mange af emnerne inden for faget. Derfor er det vigtigt, at skolen vedvarende arbejder med at sikre de optimale rammer for et trygt og åbent undervisningsrum, der muliggør læring og nysgerrighed indenfor fagets alsidige mål. Ved at integrere et bredt spektrum af erfaringer og perspektiver fra andre end lærer og elever skabes en læringsoplevelse, der fremmer tolerance og accept, og hvori alle elever kan spejle sig selv.

2a: Support fra eksterne aktører

Brugen af eksterne aktører i undervisningen er med til at sikre og styrke en inkluderende tilgang, der omfavner forskellige seksuelle orienteringer, kønsidentiteter og kulturelle perspektiver. Til at hjælpe lærerne hertil kan skolen blandt andet inddrage sundhedsplejen, ressourcecenteret, skolebiblioteket, inklusionspædagogen eller nogle af de forskellige eksterne aktører, der tilbyder forløb via Åben Skole Portalen.

2b: Overvej lærernes rolle

I de tilfælde hvor klassen trives med hinanden og deres lærer kan det være en fordel, at læreren deltager i aktiviteter med eksterne undervisere, så det er nemmere at gribe eventuelle spørgsmål og refleksioner, der kan opstå hos eleverne efterfølgende. Her skal lærerne være opmærksomme på ikke at bruge egne oplevelser eller erfaringer samt gøre det klart for eleverne, at de heller ikke skal inddrage egne erfaringer eller personlige oplevelser mv. Eksterne aktører kan i mange tilfælde facilitere et nyt undervisningsrum uden tilstedeværelse af en kendt lærer, der kan muliggøre nye snakke. Her er det dog vigtigt, at lærerne sikres en god dialog med den eksterne underviser om hvilke tematikker klassen tidligere har arbejdet med, hvilke emner eleverne efterspørger m.m. Samtidig kan den eksterne sparring også løfte lærerens vidensniveau og undervisningskompetence og skabe gode rammer for, at trygheden for både lærer og elever kan øges.

3: Inddrag eleverne og skab brobygning til hjemmet

Seksualundervisningen rummer mange dimensioner og indebærer ofte emner, som er aktuelt i elevernes eget liv. Derfor kan bestyrelses-, forældre-, og elevrådsmøder også hjælpe til at rammesætte relevante temaer og problemstillinger i faget.

3a: Giv eleverne medbestemmelse

Det anbefales, at skolerne arbejder med en bred inddragelse af eleverne i undervisningen, så eleverne har medbestemmelse i forhold til hvilke temaer, de skal arbejde med. Det kan være en god ide at gøre det ud fra allerede forudbestemte temaer, da det skaber tryghed for både lærer og elever. Det er også oplagt at inddrage elevrådet i at komme med anbefalinger til temaer i undervisningsplanen eller indholdet i uge 6.

3b: Inddrage skolebestyrelsen

Det anbefales, at skolen inddrager skolebestyrelsen i, hvordan det er muligt at tænke seksualundervisning ind i skolens værdisæt. Derudover har skolebestyrelsen også en vigtig rolle i formidlingen af skolens arbejde med seksualundervisning til forældrene og i at opfordre til en inkluderende dialog.

4: Seksualundervisning i den fagfaglige undervisning

Temaerne og undervisningsformerne i seksualundervisning spænder bredt, hvorfor det kan være en udfordring for den enkelte lærer at skabe overblik over, hvordan der skabes en ideel inklusion af emnet i skolens fag. Skolens seksualundervisning kan overordnet opdeles i tre kategorier. Der hvor det integreres i det faglige arbejde, særlige forløb hvor aktører kommer udefra, og der hvor særlige situationer opstår i dagligdagen, som ikke nødvendigvis er i en undervisningstime. Bliver seksualundervisningen integreret i skolens øvrige fag kommer der oplagt et sprog mellem lærer og elev til, når de særlige situationer opstår.

4a: Udvalg nøglepersoner

For at hjælpe lærerne med at integrere seksualundervisningen i de øvrige fag opfordres der til, at skolerne udvælger fx tre nøglepersoner for seksualundervisningen, der indenfor henholdsvis indskoling, mellemtrinnet og udskoling vil være skolens tovholdere inden for seksualundervisningen. Nøglepersonerne vil med kompetenceudvikling og eventuelt et konkret timetal kunne sparre med årgangenes lærere om kvaliteten af forskelligt undervisningsmateriale, og hvordan seksualundervisning bedst muligt kan løftes i de enkelte fag. Områderne kan med fordel facilitere et forum, hvor nøglepersonerne har mulighed for at vidensdele og inspirere hinanden på tværs.

5: Vidensdeling

For at sikre en spændende, faglig og alsidig undervisning er det centralt, at lærerne får inspiration og har adgang til den nyeste viden med gode eksempler på undervisningsforløb.

5a: Viden og inspiration til brug af undervisningsmateriale og undervisningsforløb

Skolelederen kan fremme kendskab til de mange forskellige platforme med inspiration, undervisningsmateriale og forløb om relevante emner til alle skolens lærere ved at have en struktureret ramme og organisering af seksualundervisningen. Til denne opgave er der hjælp at hente i Faglig Center. Vidensdelingen kan også kvalificeres ved at inddrage aktører såsom skolens sundhedsplejerske, undervisere i eksterne læringsforløb samt vidensorganisationer på området, der alle kan bidrage med indspil til særligt tidsrelevante temaer og problemstillinger.